

פניני הכותל

כניסת השבת - ירושלים 4:39 עלון לפרשת השבוע צאת השבת - ירושלים 5:53. ר"ת 6:32

פרשת בשלח - שבת שירה - ט"ו בשבט (תשפ"ג)

בזכות מה ניצלו דתן ואבירם בג' ימי האפילה?

"ואמר פרעה לבני ישראל נבוכים הם בארץ וכו'", (יד, ג). וקשה מאי "לבני ישראל", מאחר שכבר יצאו למדבר? רש"י פירש "ואמר לבני ישראל, היינו על בני ישראל". אך תרגום יונתן בן עוזיאל מבאר, אלו בני ישראל שנשארו במצרים. ומי המה, אלא ודאי דתן ואבירם שעמדו במרדס. ולפי זה קשה, הרי דתן ואבירם היו רשעים א"כ בזכות מה ניצלו? וביאר המהרי"ל דיסקין על התורה כאן, שדתן ואבירם היו שוטרים על בני ישראל וקבלו מכות מהמצרים, יהודי שמקבל מכות מהמצרים אפילו שהוא רשע ראוי להנצל. (מפי השמועה)

הסגולה הנפלאה להינצל מהמחלה הנוראה!!

"ה' ילחם לכם ואתם תחרישון", (יד, יד). סיפר הגאון הרב יצחק זילברשטיין שליט"א, אל ביתו של הגאון הצדיק ר' אביגדור מילר זצ"ל, הגיע אחד מתלמידיו וסיפר לו בבכי מר שזה עתה גילו אצלו את המחלה הנוראה ר"ל. לפני שניגש להתייעץ עם רופאים לגבי הטיפולים, הגיע אל רבו כדי להיועץ מה לעשות, וכיצד לרפא השבר הגדול שפקד אותו. שמע הרב את סיפורו האומלל, ופנה אליו "שאלה אחת לי אליך, האם בבית הכנסת שבו הנך מתפלל מדברים בקריאת התורה?" שאל הגאון הצדיק. האברך השיב "כן, מדברים!" "אם כן, אין לי תרופה למכתך!" הפטיר ר' אביגדור.

התלמיד מזועזע ונסער כולו, שמע את הדברים והבין את אשר עליו לעשות. הוא העתיק את מקומו לבית מדרש אחר, שם לא מדברים בקריאת התורה. לא יאומן כי יסופר, אחרי זמן מה הוא נרפא מהמחלה לחלוטין!! הרופאים היו המומים, ואמרו שאין הם מבינים כיצד אירע הדבר, אבל ר' אביגדור ידע גם ידע. הרי כאשר אנו רוצים שהקב"ה ילחם את מלחמותינו, כל שעלינו לעשות הוא להחריש בבתי כנסיות ובבתי מדרשות בשעת התפילה וקריאת התורה.

הבריאה כולה כפופה ללומדי התורה

"וישב הים לפנות בקר לאיתנו", (יד, כז). ביאר האור החיים הק' כאן, שתנאי זה הוא בכלל התנאים שהתנה ה' על כל מעשה בראשית להיות כפופים לתורה ועמליה, ולעשות כל אשר יגזרו עליהם, וממשלתם עליהם כממשלת הקב"ה. ושלטון זה בא להם בכוח וזכות התורה. והנה ביציאת ישראל ממצרים עדיין לא קיבלו את התורה ואין גזירתם על הנבראים גזירה, ולזה לא

אפילו ממצרים לא יוצאים בלי רשות

"ויהי בשלח פרעה את העם" (יג, יז). מקשה האור החיים הקדוש, למה תלה הענין בפרעה ולא באדון המעשים כי הוא המוציא אותנו מארץ מצרים ולא פרעה, א"כ מדוע כתב "ויהי בשלח פרעה"? אלא מבאר האור החיים הק', שהתעה אותו הקב"ה שיחשוב שהוא התרצה לשלחם כמו שאמר להם "קומו צאו" (יב, לא), ועל ידי זה חשב והתפתה שיוכל לרדוף אחריהם, ובזה גרם איבוד לעצמו ולכל עמו, כמו שנאמר "וישובו המים ויכסו וגו' לכל חיל פרעה לא נשאר בהם עד אחד" (יד, כח).

רבינו הגאון ר' חיים שמואלביץ זצ"ל, למד מכאן יסוד מוסרי נוקב, שאפילו ממצרים מבית עבדים אין לצאת בלי רשות, וכל שכן שאדם חייב להודיע לבני ביתו כאשר הוא יוצא, ולא שלפתע פתאום יגלו שאיננו ויתחילו לחפש אחריו.

מי לקח את היתומים שהוריהם מתו במצרים?

"וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים", (ג, יח). יונתן בן עוזיאל פירש, "חמושים" לשון חמשה שכל אחד היו לו חמשה ילדים קטנים. והוא פלא, שלכל אחד יהיה מספר ילדים שווה, ומטופלים רק בחמשה ילדים? וכן צריך ביאור התרגום ירושלמי שאומר שבני ישראל יצאו עם מעשים טובים. וקשה, אלו מעשים טובים היו להם עכשיו תיכף ביציאת מצרים? ותיריך הגאון ר' יוסף צבי סלנט זצ"ל בספרו "באר יוסף" (ביום י' שבט חל היארצייט שלו), ארבעה חלקים מבני ישראל מתו בשלשת ימי אפילה, אבל הילדים שלהם בודאי נשארו בחיים, כי הקטנים מה עשו ומה פשעו שימותו במצרים. וא"כ היו ארבעה חלקים של ילדים קטנים שנשארו בלי הורים. א"כ אלה שיצאו לקחו עמם את הילדים היתומים של ארבעה החלקים שמתו, וטפלו בהם, והעלו אותם יחד עמם. הרי שמלבד ילדיו ובני ביתו היה לכל אחד עוד ארבע משפחות של ילדים מאלו שהוריהם מתו. נמצא שכל אחד הלך "עם חמש טפלי", היינו חמש משפחות של ילדים. אין הכוונה על חמישה ילדים אלא לקחו עוד ארבע משפחות של ילדים מאחיהם שמתו במצרים.

הרי שכוונת התורה היא לפרסם בזה את צדקת בני ישראל והחסד הגדול שעשו עם ילדי אחיהם שמתו במצרים, לקחת איתם דרך רחוקה במדבר הגדול והנורא את ילדי היתומים, מלבד ילדיהם ובני משפחתם. ואלה היו המעשים הטובים שבהם היו מזויינים בני ישראל כאשר יצאו ממצרים.

הגרייז", שכאשר הגיע מרן הרב מבריסק זצ"ל לפסוק זה, התרגש מאד ופרץ בבכי "ופניה לא היו לה עוד" (שמואל א, א, יח). מתי נאמר פסוק זה? לאחר שעלי הכהן הבטיח לחנה שבשנה הבאה היא תחבוק בן. והנה חנה זו עברה יסורים רבים, עד ששמעה את ההבטחה יוצאת מפיו של עלי. וברגע ששמעה את הדברים, מעיד עליה הנביא שלא היה ניכר יותר העצב שעל פניה. וכל כך למה? האם זכתה כבר לראות את הבן במו עיניה? לא, אבל כאשר עלי הכהן הבטיח לה, האמינה חנה בכך בכל לבה, עד שהרגישה כמו שהבן כבר מצוי בחיקה. לדרגה כזו של אמונה הגיעה חנה, והנביא מצא לנכון לציין זאת בפסוק "ופניה לא היו לה עוד".

ט"ו בשבט מן התורה מניין?

שמענו רמז נאה בשם אחד מאדמו"רי אמשינוב הקודמים זצ"ל, הרי כל מכה במצרים היתה חדש ימים, שלשה שבועות התראה, ושבוע אחד המכה. מתי החלו המכות? איננו יודעים, אך מכת בכורות כתוב מפורש שהיתה בליל ט"ו בניסן. ובכל מכה הקב"ה העניש את מצרים ונתן רפואה ושכר לבני ישראל. א"כ למצרים הרג את בכוריהם, ולישראל "קדש לי כל בכור". חודש קודם - ט"ו באדר היתה מכת חושך. להם חושך ואפילה, ולבני ישראל היתה אורה ושמחה (פורים). חודש קודם - ט"ו בשבט היתה מכת ארבה, שאכל את כל העץ הצומח מן השדה (י, ה). ולבני ישראל ראש השנה לאילנות, שהאילנות מתחילים לפרוח וללבלב והפירות חונטים. הרי ראש השנה לאילנות היא המתנה השכר והרפואה שנשארה לבני ישראל ממכת הארבה שחל בט"ו בשבט.

לרפואת מרים בת זלדה
לרפואת מצדה בת רחל
לרפואת רחל שרה בת דבורה
לרפואת רחל בת זוהרה
לרפואת מרים בת כוכבה
לרפואת עליזה עדיזה בת מרים
לרפואת מרים רבקה בת יעל
לרפואת ברינדל שרה בת ריצל צביה

לרפואת חיים אליעזר בן אסתר
לרפואת ר' יחיאל מיכל בן מרים גיטל
לרפואת מאיר בן פנינה דבורה
לרפואת שמריהו בן יונה
לרפואת יעקב יחיאל בן דינה טובה
לרפואת הילד אורי בן תמר
לרפואת רחל בת יונה
לרפואת אסתר מלכה בת שיינדל רחל

לע"נ הרב שמשון ב"ר עקיבא מיכאל זצ"ל
לע"נ הרב אברהם בן ר' ליפא זצ"ל
לע"נ ר' יואל אליהו בן שלמה ז"ל
לע"נ יודיה בן זולכיה ז"ל
לע"נ שמעון בן עינת ז"ל
לע"נ מרים בת אסתר ע"ה
לע"נ חנה בת עיישה ע"ה
לע"נ רייזל בת ר' יצחק ע"ה
לע"נ דליה ברטה בת יוכבד ע"ה
לע"נ מרים רבקה בת ר' שמעון זיידל ע"ה
לע"נ אלטע דבורה בת ר' מרדכי דוב ע"ה
לע"נ מרגו בת ר' יצחק הלוי ע"ה

לע"נ
ר' יצחק בצלאל
בן ר' יוסף (חסיד) זצ"ל
נלב"ע כ"ט בתשרי תשפ"ג
נא ללמוד ולהתפלל לע"נ
ת.נ.צ.ב.ה.

לע"נ ר' נתן נטע ב"ר אריה (אפטרגוט) ז"ל
נלב"ע בשם טוב כ"ח כסלו תשפ"ג
ת.נ.צ.ב.ה.

לע"נ מרת חיה בת ר' אהרן ע"ה
נלב"ע כ"י שבט תשע"ה
ת.נ.צ.ב.ה.

אין לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה

הסכים הים ליחלק להם וטען למשה "אתה נבראת בששי ואני בשלישי". וזה רמז כי אינו בן תורה. ולזה הולך ה' ימינו לימין משה, פירוש, הראהו כי הוא בן תורה, המתייחס לימין, כדכתיב (דברים לג, ב) "מימינו אש דת למו". וכשראהו תיכף ומיד נקרע כתנאי הראשון. ולזה כל צדיק וצדיק שיעמוד אחר קבלת התורה, יביא בידו שטר חוב אחד לכופו ליחלק לפניו. ולכן כשלא רצה הירדן להיחלק לרבי פנחס בן יאיר ולמתלווה עמו, רצה לקונסו (וכמבואר בחולין ז).

ממה שואב עמלק את כוחו?

"ויאמר ה' וגו' כתוב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע", (יד, יד). מובא ב"בעל הטורים" שהמלים "זכרון בספר ושים באזני, ראשי תיבות זבוב". הגאון המקובל האלקי רבי שמשון אוסטרופולר, מביא בספר "קרניים" בפרשת בשלח, שזבוב הוא נגד עמלק והוא ניזון מביטול תורה. ואכן בפרק "שירה" כאשר מגיעים לשירת הזבוב, מובאת הקדמה קצרה לפני שירתו. "בשעה שרואה שאין ישראל עוסקים בתורה אזי הזבוב אומר שירה. מה פירוש ההקדמה שמובא דוקא בשירת הזבוב? עפ"י הנ"ל זה נפלא, שהרי שירה אומר כל נברא בשעה שיש לו "חיות", ומה היא ה"חיות" של הזבוב? ביטול תורה! ולכן בשעה שרואה שאין ישראל עוסקים בתורה דווקא אז הוא אומר שירה. (מהגאון ר' יהודה ויסנשטרן)

ההבדל בין סכנה גשמית לסכנה רוחנית

"צא והלחם בעמלק", (יד, ט). המלחמה בעמלק היא המלחמה הראשונה נגד עוקרי הדת. וצריך להבין, מדוע במלחמת עמלק הציווי של משה רבינו היה לצאת ולהלחם בהם, ואילו בתחילת הפרשה (יד, יד), כאשר רדפו המצרים את בני ישראל בסמוך לים סוף, ההוראה היתה הפוכה, להחריש ולבטוח בקב"ה - ה' ילחם לכם ואתם תחרישון? וביאר ה"פרדס יוסף" (מובא ב"מעינה של תורה") שמכאן רואים שכאשר הסכנה היא גשמית, רצונו של הקב"ה שנתפלל אליו ונבטח בו בבטחון גמור, ואין שום ענין לנסות ולהלחם במקל, מה שאין כן כאשר הסכנה היא רוחנית, כמו במלחמת עמלק, אזי לא די בתפילה, אלא אנו צריכים לדאוג ולהלחם במסירות נפש, ופעולות אלו הן המביאות את ההצלה מהסכנה הרוחנית.

הדרגה של האמונה - לפי רבינו הגרייז?

"ויאמינו בה' ובמשה עבדו", (יד לא). אחד הדברים הנחוצים לאדם הוא חיזוק באמונה, להאמין שהכל מאת ה', וכל מקרי העולם ופגעיו נגזרו על ידי מי שאמר והיה העולם. דוגמא לאמונה מוחשית בנותן התורה ובחכמיה, אפשר לקחת מחנה, אמו של שמואל הנביא. מובא בספר "פניני